

AZ INTERNETES MÉMEK VILÁGA

Beadandó „Az Internet társadalmi és kulturális hatásai” tárgyból

Készítette: Németh Zoltán

1. Általánosan a mémekről

1.1 Miért választottam ezt a témát?

Az internet mára már életünk nélkülözhetetlen részévé vált. Nap mint nap olvassuk a híreket, megnézünk egy-egy videót a *YouTube*-on, kikapcsolódunk egy-egy játékkal, vagy csak felnézünk a *Facebook*ra, hátha bejelölt valaki, üzenetet kaptunk, vagy hozzászóltak egy posztunkhoz.

A világháló felfoghatatlanul hatalmas szövevényében számos olyan dologgal találkozhatunk, amik megragadnak minket, akár csak egy pillanat erejéig, akár komolyabban is. Persze vannak visszatérő elemek is, amiket egyre gyakoribb előfordulásaik során megjegyzünk, ahogy mások is, és megismerjük a jelentésüket. Egy-egy rajzolt arc, vagy egy kép, egy videó hihetetlen gyorsasággal járja be a webet, a mai technikai fejlettségnek és az emberek megosztás-központú gondolkodásának köszönhetően. Az így kialakuló internetes mémek egy izgalmas és feltárásra váró tudományágat, illetve kutatási területet kínálnak a felhasználóknak. Olyan téma ez, amihez lépten-nyomon szembetalálkozunk valamilyen újabb adalékkal, és naponta bővül, kimeríthetetlen forrásul szolgálva beszélgetésekhez, újabb és újabb internetes tartalmakhoz, vagy épp egy bemutató anyagához.

Jómagam is – mind „szakmámból” kifolyólag, mind hobbiból – sokat vagyok online, és így hozzám is eljutnak különböző platformokon ezek a vírusszerűen terjedő virtuális entitások. Sőt, kifejezetten érdekel is a téma, hogy egyes mémek honnan származnak, milyen módon és milyen gyorsasággal terjednek, vagy épp mire lehet őket felhasználni. Ezért döntöttem úgy, hogy jobban meg szeretném ismerni a mémek világát, és írni róluk valamilyen formában. Még 2011-ben az OKJ-s multimédia-fejlesztői vizsga szakdolgozatához jött volna kapóra a téma, egy bemutató formájában, némi webes és audiovizuális segédanyaggal megtámogatva. Ott azonban – szintén egy facebookos poszt hatására – szokásomtól eltérően témát változtattam, és a *Kronum* nevű sport került érdeklődésem középpontjába, olyannyira, hogy végül arról készült egy internetes felületre szánt több oldalas „léptető” jellegű bemutató. A mémek világáról szóló írásommal kapcsolatos terveket viszont nem akartam feladni, és elraktároztam, remélve, hogy az egyetemi tanulmányaim során adódik majd olyan alkalom, ahol felhasználhatom. Így, amikor témát kellett választani „Az internet társadalmi és kulturális hatásai” tárgyából készítendő esszéhez, szerencsére nem volt ok a töprengésre, ott volt a régóta feldolgozni kívánt terület: a mémek.

1.2 Mik is azok a mémek?

Fontos elkülöníteni, hogy a mém és az internetes mém kifejezés nem ugyanazt takarja, bár a szövegben néhol én is a rövidebb alakot használom a túl sok szóismétlés elkerülése végett. Definiáljuk hát a szóban forgó kifejezést! De hol is találhatnánk meg megbízhatóbb helyen, mint az internetes tudásbázis mindenki által elsőként eszébe jutó portálján, a *Wikipédián*? (->**FJ**[1], azaz lásd: *Forrásjegyzék* [1])

„A mém szó Richard Dawkins nyelvújítása a miméma (utánzás) szóból, amelyet 1976-ban publikált The selfish gene (Az önző gén) című könyvében. Ez olyan név, írta Dawkins, ami „a kulturális átadás egységének vagy az utánzás, az imitáció egységének gondolatát hordozza”. Dawkins felvetette annak lehetőségét, hogy az evolúció-elmélet kiterjeszhető a kultúra elemeire is. Így a „gén” analógiájára megalkotta a mém szót, amelyekkel a kultúra feltételezett, másolható és másolódó alapegységeit jelölte.”

„Az internetes mém kifejezés egy neologizmus, mely egy olyan kifejezést vagy fogalmat takar, ami divatszerűen terjed embertől emberig az interneten. A kifejezés utalás a mémekre, de a mindennapi használatban technikailag nem mémeknek számító fogalmakra is alkalmazzák.” (->FJ[2])

Ebből a két definícióból már leszűrhetjük a mémfogalomhoz köthető legfontosabb „cselekvéseket”: azaz hogy terjed, és másolódik, utánzással továbbítódik. A másolódás nem köti ki egyértelműen azt, hogy megváltozik-e a továbbterjedés közben az adott mém? Erre nincs is egyértelműen válasz, hiszen – mint azt a későbbiekben láthatjuk – létezik olyan fajta, amelyik egy az egyben, változtatás nélkül terjed, és létezik már jó ideje, de van olyan mém is, aminek nincs egy eleve meghatározott alakja, ezért nem is tud, vagy csak részlegesen tud változás nélkül továbbítódni, azaz csak egy bizonyos része marad azonos, más része mindig változik.

A mémeknek nincs egy általános létezési formája. Lehet mém egy mondat (vagy csak egy szó), lehet egy kép vagy animáció, lehet kép és szöveg kombinációja, lehet videó, de akár weblap vagy városi legenda formájában is terjedhet. (Ezekre mind látni fogunk példákat a 3.1-es fejezetben a mémek csoportosításánál.) Mivel leginkább az internetes mémekről van szó, a terjedés módja leginkább az interneten történik, ritkábban szóban és nyomtatott formában. Azonban nincs igazából pontosan definiálva, hogy mi lehet mém, mit értelmezünk annak. A fentebb idézett Wikipédiás cikk szerint a mémek létezése sem bizonyított. Valóban, egy főként virtuális entitás létezését nehezebb elfogadtatni és bebizonyítani, mint például egy állatfajét, és mivel ez egy elmosódó határvonalú terület, különféleképpen értelmezheti mindenki. Példának okáért vegyük a vicceket: nagyon régóta léteznek, több évtizeddel a mém fogalmának megalkotása előtt már mesélték őket egymásnak az emberek. A viccek terjedése tehát szintén ember és ember között történik, szóbeli vagy írásbeli megosztás által. Akkor a viccek is mémnek számítanak? Vagy csak mémként viselkednek? És ez csak egy a számos olyan fogalom közül, ami körül végeláthatatlan vita alakulhatna ki, hogy mémnek számít-e.

Összefoglalva: ez egy viszonylag újszerű, és tisztázatlan, vitás fogalmakkal operáló terület, ám több részterülete nagyszerűen vizsgálható, rengeteg a forrásanyag hozzá. Ezek közül a következő fejezetben a mémek idő- és térbeliségéről, illetve jó és rossz oldaláról lesz szó.

2. Akkor és most

2.1 A kezdetekig és még tovább

Mivel a mémek világa ilyen újszerű témakör, ezért ha valaki a mostanában használt mémeket próbálná felkutatni, listába szedni, sose érne a végére, mert folyamatosan születnek az újabb és újabb példányok. De mi volt vajon régebben, amikor még nem terjedt a világhálón, és magát a szót is alig ismerték?

A 20.század mémjeire, vagy legalábbis az annak nevezhető dolgaira jó példa a *MŰSZI*. Aki a 80-as évek végén nézett tévét, az nagy valószínűséggel találkozott azzal a titokzatos reklámmal, amikor bejött egy kalapos úr, majd fejfedőjét levéve csettintett egyet, és ennyit mondott csak: „Müszil”. (->**FJ[3]**) Ezek találgatták, hogy vajon mi lehet, tehát mondhatni, a reklámot kitaláló kreatívok jó munkát végeztek. Persze hogy ne hagyják bizonytalanságban az embereket, később kijött a reklám teljes verziója is, amiből kiderült, hogy a *MŰSZI* a *Mezőgazdasági, Üzemszervezési, Számítástechnikai és Informatikai Rt* (avagy mások szerint a *Műszaki Üzemszervezési és Számítástechnikai Intézet*) rövidítése volt. Mivel ez a hirdetés egy teljesen új fajtájával ismertette meg az embereket, nagyon népszerű lett, és kis túlzással az egész ország arról beszélt egy időben, hogy „Mi lehet az a Müszil?”, „Te tudod, hogy mi az a Müszil?”. A szó tehát terjedt, aki még nem ismerte, annak elmesélték a reklámot, és egész sok emberhez jutott el végül. Teljes joggal vehetjük tehát ezt a mémek egy korai példányának.

De voltak-e, lehettek-e volna régebben mémek? Ha eltekintünk a már említett „éppenhogycsak-mém” dolgoktól, mint a viccek vagy az anekdoták, amelyekről tudni, hogy már több évszázaddal ezelőtt is terjedtek írásban, vagy épp szájról-szájra, akkor már abba kell belegondolni, hogy például a középkorban mik voltak az akadályai a mémek kialakulásának? A válasz: leginkább a terjedés. Manapság villámgyorsan éri el egy hír az egész világot, de ez a technikai fejlettségnek köszönhető. Réges-régen, amikor még a könyvnyomtatás sem létezett, a kézzel írott levelek, postagalambok, meg persze a szójhagyomány útján tudtak volna terjedni mémjeink. Ezek a terjedési módok értelemszerűen összehasonlíthatatlanul lassabbak, mint a mai világban. A másik ok pedig, hogy az emberek is „mások voltak”. Más volt a mentalitás, mást tartottak fontosnak, sokkal nagyobb hangsúlyt kapott a pusztán megélhetés, főleg a gyakran dúló háborúk közepette. Manapság az ember az információs társadalom része, az információ a hatalom, így ösztönösen is annak a megszerzésére, illetve bizonyos esetekben továbbítására, megosztására törekszünk. Annyi azonban ma is igaz, hogy az internet, a mémek, az információáradat világa elsősorban a „first world”, a fejlett országok egymással való interakciója következtében alakul ki. Egy egészen banális példával: nem egy bangladesi vagy brazil nyomornegyed lakója tipikusan az az ember, aki nap mint nap mémeket kreál és oszt meg: lehetősége sincs rá, de nem is tud róla, abszolút kívül esik az ő világán. De persze nem kell ilyen messzire menni, egy szimpla falusi parasztember sem tartozik ebbe a csoportba. A mémek terjedési felülete, útvonala és állomásai tehát nagyon nagy százalékban a

technikailag fejlett régiók, a városok, az információközpontú világ, és a „21.századi emberek”. Több évszázaddal ezelőtt ez a szelete a világnak nem, vagy jóval kisebb hangsúllyal létezett, nem volt ilyen mértékű fejlettség, tehát ezt nevezhetjük a fő indoknak annak a kérdésnek a megválaszolásában, hogy régen miért nem voltak mémek úgy, ahogy most vannak.

2.2 A mémek lehetséges felhasználási módjai

Ha már ennyi mindent tudunk a mémekről, felmerülhet a kérdés: mi a céljuk? Milyen okból készít valaki mémeket, mi motiválja arra, hogy megossa? Nyilván erre sincs egységes válasz, hanem az adott mémtől és az adott személytől függ. Ha készülné erről egy átfogó felmérés a kérdéskör körbejárására, valószínűleg a legtöbbször előforduló indokok közé tartozna az információközlés miatti megosztás, illetve a „csak úgy, poénból” történő továbbítás. Ez a kétféle indok gyakorlatilag a legegyszerűbb, és definiálja önmagát, ám ha mélyebbre ásunk a témában, vannak ennél sokkal kreatívabb felhasználási módjai a mémeknek. Ezekből szeretnék néhányat bemutatni az elkövetkezendő bekezdésekben.

Az ELTE – több más felsőoktatási intézménnyel egyetemben – nagy hangsúlyt fektet a hallgatóktól való visszajelzés lehetőségének biztosítására. Az Oktatói Munka Hallgatói Véleményezése, röviden OMHV névvel illetett rendszer feladata, hogy a diákok azon keresztül kérdőívkitöltés formájában számszerű és szöveges értékelést adhassanak az adott félévben elvégzett kurzusaikról, és a kurzust vezető oktatóról. A kérdőív – ha elegendő ember tölti ki, és őszintén – átfogó képet ad olyan kérdésekben, hogy például mennyire tartja magát az adott előadó vagy gyakorlatvezető az óra időkereteihez, hogy mennyire segítette a hallgatót a kurzus a szakmai fejlődésben, vagy hogy mennyire ajánlaná az oktatót hallgatótársainak. Ezek valóban fontos kérdések, és figyelemfelkeltő lehet az eredmény, ha például valakinél szélsőségesen jó vagy rossz átlag születik. Az OMHV kitöltöttségi aránya azonban sok-sok féléven át elég silány volt, még az 50%-tól is messze esett. A 2012/13-as tanév őszi félévében ezért egy javaslat került kidolgozásra, mégpedig hogy azon hallgatók, akik kitöltik a számukra elérhető összes kérdőívet, a következő rangsorolásos jelentkezésnél +8 ponttal gazdagodnak. Lássuk be, ez bizony igazán motiváló erő, és ez meg is látszott a kitöltési arány változásán.

De nem ez volt az egyetlen módszer az OMHV népszerűségének növelésére, az ELTE Online ugyanis egy nyereményjátékot indított a Facebookon. (->**FJ[4]**) A játék lényege az volt, hogy OMHV-val kapcsolatos mémeket kellett gyártani, beküldeni, majd egy közönségsvavazás eredményeképpen az első három helyezett ELTE-s ajándékkal gazdagodott. A fiatal hallgatók, akik internetes mémek garmadával találkoznak nap mint nap, természetesen rákaptak a felhívásra, és az adott témára formálták kedvenc mémjeiket, jellemzően a mémek azon csoportját, amelyeknek a megjelenését leginkább a „változatlan képre adott felépítésű, angol mondat” leírással lehetne jellemezni. Nincs kifejezett neve ennek a képcsoportnak, de néhány példát láthat a tisztelt Olvasó lentebb. Ez is tehát egy lehetséges felhasználási mód: népszerűsíteni valamit, felhívni rá a figyelmet.

(A képek forrása: ELTE Online Facebook oldala, Németh Zoltán és Takács Krisztina beküldött képe)

A mémekkel való népszerűsítésnek azonban van egy kevésbé direkt formája is, ezt pedig az idei év egyik legnépszerűbbé váló magyar Facebook oldal, a *TrollFoci* analógiáján keresztül mutatnám be. A *TrollFoci* néhány hasonló külföldi, angol nyelvű oldal (*Troll Football*, *Soccer Memes*) mintájára létrejött, ám kizárólag a honi labdarúgással foglalkozó, és azt népszerűsítő közösség. A szerkesztők egy interjúban (->*FJ[5]*) elmondták, hogy „szerelmesek a bajnokságba”, ezért döntöttek úgy, hogy nem a külföldi poénokat fordítják le. Abszolút bevált az ötlet, a *TrollFoci* az egyik legismertebb page lett a magyar facebookos közösség körében, a felhasználók ötpercenként töltenek fel képet az oldalra, egyszóval töretlen népszerűségnek örvend a dolog, még az oldal „sztárjai”, a vicces képek alanyává vált labdarúgók közt is, akikhez szintén eljutott a dolog híre. És hogy mi ennek a hatása? Ugyan nem hangsúlyozzák ki annyira nyíltan, mint az előző példában, hogy ez neked miért is jó, de mégis, akár kicsit tudatalatt is jobban megkedveltetik az emberrel a magyar bajnokságot, és elültetik benne azt érzést, hogy érdemes nézni a hazai meccseket, és nem csak a külföldi sztár csapatokat. Nyilván, ettől még nem fog Magyarország a BL-döntő helyett egy megye III.-as osztályozót nézni (pedig a szerkesztők szerint ez lenne a követendő példa), de az

interjúból kiderül, hogy voltak sokan, akik miattuk mentek ki újra meccsre, vagy éppen a *TrollFoci* hatására néztek meg egy-egy magyar bajnokit a tévében, akár csak azért, hogy ne maradjanak le egy új poénról. Nyugodtan mondhatjuk tehát, hogy ez az oldal a mérsékeltebb lehetőségeik ellenére is sikeresebb médiakampányt folytat ezen a téren, mint a Magyar Labdarúgó Szövetség: a mémeknek tehát divatbefolyásó hatásuk is van.

(Kép forrása: *TrollFoci* facebook oldala)

2013 januárjában javában zajlottak a diáktüntetések Magyarországon. A legnagyobb önszerveződő diákcsoport, a Hallgatói Hálózat pécsi sejtje szintén egy mémversennyel

próbálta aktivizálni az internetes közösséget, és ezzel egyben megfricskázni a kormány oktatáspolitikai döntéseit. Az egyik legnépszerűbb külföldi viccoldal, a 9GAG mintájára 2/3GAG-nek elnevezett albumba több tucat pályamű érkezett, hasonló formátumúak, mint amit fentebb, az ELTE Online akciójánál láthattunk. (->FJ[6])

(A kép forrása: Hallgatói Hálózat Pécs facebook oldala, „Fritska” beküldött képe)

A politikai tartalmú vicces képek és egyébek készítése egyébként is divatba jött kis hazánkban, ez mutatja a mémek véleménykifejező eszközként való használatát, és a politikát is ezen oldalról történő megközelítéssel egy újabb felhasználási módra láthattunk példát.

A mémeknek nemhogy önkifejezési szerepük van, hanem egyenesen nyelvegyszerűsítési feladatokat is elláthatnak. Gondoljunk csak a viszonylag régóta jelen levő hangulatjelekre, amiknek a prototípusa – a :-) - több évtizede hódít nagyjából változatlanul az SMS-ekben és más üzenetekben. A legegyszerűbb érzelmek (szomorúság, csodálkozás, stb.) kifejezésére gyorsan megszülettek a megfelelő smiley-k, aztán a dolog kicsit kinőtte magát, és külön „karakterminál” nevezetű füzetecskék születtek, hogy egyre több mindent tudjunk smiley-kkal leírni, vagy inkább már lerajzolni – kérdés persze, hogy mennyire értelme van pl. a „kakaós csiga” hangulatjel létezésének, figyelembe véve a használati gyakoriságát. Most, hogy már a tisztán szöveges üzenetküldés is kezd háttérbe szorulni, sokszorosára nőttek a lehetőségek, és már ténylegesen akár csak képek használatával is kommunikálhatunk. Erre témára még visszatérünk a 2.5-ös fejezetben a mémek árnyoldalának vizsgálatakor.

2.3 Egy vírus, amire nincs ellenszer

A memetika (->FJ[7]) elméletének egyik alappillére a replikátorok létezése. A replikátor önmaga lemásolására adott parancssort jelent, és Dawkins szerint egyrészt a génjeink viselkednek így (azaz az evolúciót tulajdonképpen a nem tökéletes másolás eredményezi), másrészt pedig a gének analógiájára léteznek a mémek is, amiknek a folyton

cserélődő összessége alkotja az emberi tudatot. Ez a merész elmélet kitér arra is, hogy – mivel a mémeket a terjedés, másolás élteti – a legelterjedtebb mémek nem feltétlenül a legjobbak, hanem „csak” a legsikeresebbek. A sikerességet elősegítő egyik tulajdonság, ha a mémek csoportokba, úgynevezett mémplexekbe (mém-komplex) szerveződnek. Ezt a kifejezést Susan Blackmore alkotta meg, aki Dawkins mellett a másik nagy név a memetika tudományában. Blackmore azt vette észre, hogy a mémcsoportok egymás erősítésével és más mémhalmazok elnyomásával igyekeznek terjedni. Értelmezhetjük ezeket a mémhalmazokat egy szűkebb szinten, amikor például egyfajta képcsoportokra (pl. demotiváló képek: fekete keret 1-2 sor fehér szöveggel, a motiváló poszterek ellentétei), vagy videocsoportokra (pl. macskás videók) gondolunk, de Dawkins úgy tartja, hogy a legnagyobb, legösszetettebb mémcsoportok komoly hatást gyakorolnak életünkre, például az egyes vallásokat is közéjük sorolja. Ha belegondolunk, van logika a dologban: a vallásokat is terjesztik, és egy konkrét vallás követői ugyanazokban a dolgokban hisznek, azonos dolgok másolódnak a terjedéssel, például az adott vallás istenéről szóló tanok, az imádságok szövegei, stb. Ilyen szempontból tehát el is fogadhatjuk az elsőre meglepőnek tűnő kijelentést, hogy bizony a vallások is egyfajta értelemben a mémek közé tartoznak.

De hogy is van ez a terjedés? Lehet ugye célzottan, amikor valakivel akár interneten, akár kevésbé virtuális formában megosztunk valamilyen információt, megmutatunk neki egy általunk ismert, a mi tudatunkba már bejutott mémet. A kevésbé célzott terjesztésnek viszont általában egy nem kifejezetten meghatározott csoport a közönsége, gondolhatunk itt az internetre feltöltött anyagokra, vagy a reklámokra. Itt nem tudhatjuk előre, kihez jut el az adott információ, de befolyásolhatjuk, hogy minél több személyhez jusson el. Ha pedig mi vagyunk ennek a folyamatnak a befogadó oldalán, akkor is két eset lehetséges: akaratlanul találjuk szembe magunkat a reklámozott, továbbított dologgal (pl. meglátunk egy reklámtáblát), vagy konkrét céllal érkezünk a terjesztés helyszínére, akár fizikailag, akár virtuálisan (pl. felugrunk a YouTube-ra vicces videókat nézni). Bármelyik esetről is legyen szó, a folyamat nem visszafordítható, az adott mém beépült a tudatunkba, és már csak az a kérdés, mennyire ragad meg bennünk: mint a fülbemászó és a felejthető dallamok a rádióban.

Ha elkapunk egy hagyományos értelemben vett vírust, mint például az influenza, akkor azt nagy valószínűséggel az előző két választás közül az akaratlan módon kaptuk el. Ebből a szempontból különlegesebbek tehát a mémek, mint elmevírusok, hiszen a körükben sokkal nagyobb az aránya a „direkt megfertőződésnek”. Márpedig a mémek is vírusok, hiszen ahogy Sebők Zoltán idézi Kulturális virológia (->**FJ[8]**) című előadásában Dawkinstól: „Ha egy termékeny mémet ültetsz az agyamba, akkor szószerint élősködsz az agyamon, mert a mém terjesztésének eszközévé teszed, pontosan úgy, ahogy a vírus élősködik a gazdasejt genetikai mechanizmusán.” Ijedtségre azonban semmi ok: a mémek legnagyobb részét ártalmatlanok (az esetleges károsabb jellegű hatások a következő utáni fejezetben olvashatóak), és általában még szórakoztatóak is lehetnek. Kutatásuk pedig egy formálódó és izgalmas világba kalauzol el bennünket.

2.4 Egy konkrét mém születése

Amivel még nem foglalkoztunk, az egy konkrét mém születése. Hiába ismerjük kedvenc, unalomig idézett és megosztott képeink hozzávetőleges értelmét, nem mindnél ismerjük a tényleges eredetüket. Persze, vannak azok a mémek, ahol a kiváltó történés például egy sokmillió ember által látott műsorban volt (példának okáért Mario Balotelli befeszítő mogyorva gólöröme a 2012-es Európa-bajnokságon), de rengeteg másiknak nem ismerjük a keletkezési körülményeit. Egyáltalán miért pont ez a kép lett? És ki csinálta meg először a mostani formájára? Ezekre a kérdésekre nem tudnánk a választ, de szerencsére, mint az interneten körülbelül mindenre, erre is létezik egy weblap.

A *KnowYourMeme* nevű oldal (->[FJ\[9\]](#)) nevének szabad fordítása „ismerd meg a mémedet”, és ennek megfelelően arra specializálódott, hogy felkutassa az egyes mémek eredetét, hol posztolták először, hogyan alakult a sorsa, mikor kapták fel igazán, satöbbi. Részletes elemzést nyújtanak a dologról, felhasználónevekkel, dátumokkal és grafikonokkal, érdekes adatokat tudhatunk tehát meg a népszerű mémekről. Nézzük is át egy véletlenszerűen kiválasztott példány „életútját”!

Alanyunk a „Forever Alone” rajzolt arc, a „rage comics”/”rage faces” mémcsoport egyik legismertebb egyede. (->[FJ\[10\]](#)) Nevének jelentése szó szerinti fordításban „örökre egyedül”, és ennek megfelelően a magányosságot, a „sose lesz párkapcsolatom” érzést, az életben való csalódást szokták vele kifejezni. A *Microsoft Paint*-tel rajzolt, alap érzelmeket kifejező arcok közé tartozik, csakúgy, mint a *Trollface*, vagy a *Rage Guy*. Ezek kezdetben együtt szerepeltek, de hamar külön utakra tértek a karakterek. Az első poszt, amelyben a Forever Alone arc önállóan szerepelt, a *FunnyJunk* nevű amerikai poénoldalon jelent meg az *Azuul* nevű felhasználótól 2010. május 28.-án. Júniusban a *4chan*-en, augusztusban a *Reddit*-en is felbukkant, és őszre már az eredeti oldalon, a *FunnyJunk*-on több tízezer találat született a „forever alone” keresésre. Ennek eredményeképpen a karakter külön topicokat, al-blogokat kapott a különböző ilyen oldalakon, amiket egyébként az internet legmélyebb bugyraiként és a vicces témák kiindulópontjaként szokás emlegetni. Közben maga a kifejezés is szólássá vált, a kép nélkül is tudták már a felhasználók, hogy mit takar ez a két szó, és ezentúl ezzel a konkrét frázissal fejezték ki az egyedüllétet. Elképesztő számadat a terjedésről, hogy a Forever Alone Facebook-oldal 2013 februárjára hétmillió lájkot könyvelhetett el. Újszerűsége ugyan a követhetetlenül gyorsan változó internetes mémvilágban gyorsan fakult, ám „rage face”-társaival együtt a töretlen népszerűséggel használt mémek közt sikerült maradnia.

Ilyen felépítésű tehát egy mém életútja, vannak, amelyeket elfelejt a publikum, de akadnak olyanok is, amelyek fenn tudnak maradni, vagy épp újjáéledni. A lényeg, hogy mindenki megőrzi magában azokat az egyedeket, amelyek valamiképpen megragadnak az elméjében.

2.5 A mémek árnyoldala

Ahogy arra már korábban utaltam, a mémek hatása, mint annyi más dologé a világban, nem szintisztán pozitív. Az eddigiekből az derülhetett ki, hogy ez ötletes, jó dolog, aminek a létezése ellen egyrészt nem is igazán tudunk tenni, másrészt akár hasznos is lehet bizonyos helyzetekben, de semmiképpen nem árt. Nos, a helyzet nem ennyire egyszerű, ha jobban belemélyedünk a dolgokba.

*"Attól a naptól félek, amikor a technológia meg fogja haladni az emberi kapcsolatokat. Akkor a világnak idióta generációja lesz."
/Albert Einstein/*

Nem kell ahhoz tudományos értekezéseket olvasni, hogy a mostani világ internet- és információfüggését rossz színben feltüntető véleményt halljunk. Einstein fentebb olvasható jóslata bizony valóra vált (->**FJ[11]**), manapság az utcán, a tömegközlekedési eszközökön már lassan több olyan személyt látni, aki a telefonjába temetkezik, mint aki nem. Ez bizony eléggé rosszallást vált ki az emberekből, főleg az idősebb generációból – hozzáteszem, teljesen jogosan. A már számítógépes tudással rendelkező okostelefonok egyesítik magukban mindazt, amit pár évvel előttük még külön-külön eszközökön használtunk: a telefonos funkciókat, az internetelérést és a fájljaink használatát, a fényképezést, vagy épp a zenehallgatást. Így mindig akad valami, ami miatt elővehetjük a kutyüt.

A kommunikáció is megváltozott, és habár az okostelefonok továbbra is szolgálnak telefonként is, a hívások és SMS-ek kezdenek háttérbe szorulni, főleg azok körében, akik az internetre is tudnak csatlakozni a telefonjuk használatával. A telekommunikációs cégek ki is használják ezt a tendenciát, elég csak a *T-Mobile* ingyen Facebook-elérésére gondolni (*Facebook Zero, 0.facebook.com*), ami miatt sokan váltottak 30-

asra. A beszélgetés tehát mostanában már inkább Facebook-üzenetek formájában folyik. De a nyelv is megváltozott ezzel együtt. A hangulatjelekről már beszéltem a 2.2-es fejezet végén, és itt csatlakoznék vissza a témához, hogy bizony, lassan már képekkel kommunikálunk. Ebben jelentős szerepe van a mémek azon csoportjának, amelyek egy-egy érzelmet, hangulatot, alapjellegű mondanivalót fejeznek ki. Ezek a legnépszerűbb, legtöbb ember által ismert mémek közé tartoznak, és egész nagy százalékát fedik le az alapvető érzelmeknek, így ténylegesen használhatjuk arra őket, hogy üzenetek és válaszüzenetek formájában, esetleg a szövegüket megváltoztatva egy beszélgetés alakuljon ki belőlük. A dolgok reprezentációja tehát folyamatosan változik: az őskorban még csak a beszéd létezett (a barlangrajzoktól most tekintünk el), majd kialakult az írásbeliség, később (sőt, igazából párhuzamosan) pedig már a vizualitás, a képek használata. Ezek a reprezentációs formák sosem oltották ki egymást, megmaradtak, párhuzamosan használtuk őket. Most pedig, az internet korában egy platformon is abszolút keverednek, ráadásul a digitalizálás lehetősége miatt át is alakulnak: felvehetünk egy szöveget, lefotózzhatunk egy írást, a kép és a beszéd együttes használata videóvá válik, stb. Így létrejön egy univerzális reprezentáció, ami az emberek közti szándékos kommunikációban és a kevésbé szándékosban is, mint a mémek másolódása, új távlatokat nyit. Azonban meg kell gondolni, hogy a mérhetetlen lehetőségek tárházában merre is induljunk el: a képekkel való nyelvgyszerűsítés érdekesnek tűnhet, de hosszú távon rossz hatása van, elszoknak az emberek a normális szövegtől, a mondatoktól, az írásjelek használatától, az anyanyelvük őrzésétől, és ezt a folyamatot bizony már a smiley-k is elindították. Nem azt mondom, hogy 100 százalékig óvakodjunk minden ilyen nyelvgyszerűsítő, rövidítő dologtól, csak ésszel és mértékkel kell őket használni.

Példa: A Philosoraptor szolgál az emberek fejébe szöveget ütő gondolatok, elmékedések kifejezésére

Manapság fontos az egyes személyek, márkák, tettek, stb. internetes megítélése. Ez egy teljesen normális jelenség, hiszen sok dolgot a világháló segítségével ismerünk meg, ott hallunk róla először. Egy virtuális vagy virtuálisan is létező entitás megítélését azonban

jelentősen tudja befolyásolni az, hogy mi az első benyomásunk róla. Éppen ezért káros az a hatás, hogy egy cselekedet alapján ítélünk meg valakit/valamit, vagy – ami még rosszabb – általánosítunk. A mémek közrejátszanak abban, hogy egy véletlen hibás, vagy éppen jó cselekedetből világszenzációt kreáljanak rövid idő alatt, és ezzel az adott cselekedet okozóját szélsőségesen jó vagy rossz színben tüntessék fel: ez az az első benyomás, ami meghatározó lehet. Hogy ismét egy sportból vett példával éljek: ha egy nem túl ismert focista egy fontos mérkőzésen elkövet egy akár nem is szándékos, de csúnya sérülést okozó szabálytalanságot, holtbiztos, hogy hacsak nem tudja valamivel ellenpontosítani azt, akkor úgy fog elterjedni a híre, mint a brutális, favágó, hentes, stb., pedig valójában lehet egy ugyanolyan értékes ember. És erre a negatív hírkeltésre csak rájátszanak azok a mémek, amik az esetről készülnek – persze leginkább a cselekedetet elszenvető fél, vagy annak támogatói által. Ilyenkor az alany ha később el is követ valami ellentétes előjelű dolgot, attól még „az internet nem felejt”, és elő fogják hozni a felhasználók a régi sérelmeket. A dolog persze visszafelé is működik, lenyűgözheti egy előadó a fél világot az énekes, vagy táncos performanszával, hogy mindenki róla áradozzon, és mindenféle magasztalokba emeljék, majd neadjisten egy kis idővel később kiderüljön róla valami, ami nem vet jó fényt rá, és akkor meg mindenki ledöbben, hogy ez hogy történhetett.

Nyilván a megítélés fontossága, az első benyomás, a tévesen rossz vagy jó hírek keltése létezett, létezik régóta, az internetes világon kívül is, ez csak egy példa volt, hogy ha még a mémekkel is ráerősítünk, az abszolút nem fog segíteni a dolgon. Ezek voltak tehát a mémek árnyoldalai, amelyeknek a létezésével tisztában kell lennünk, mindeközben persze nem elvitatva a hasznos, pozitív jelentőségüket sem.

3. Mémek fajtái

3.1 Csoportosítsunk!

Mivel maga a mém fogalma sincs teljes pontossággal meghatározva, így rengeteg féle szempont szerint csoportosíthatjuk az internetes mémeket. Ezekből néhányat szeretnék most bemutatni:

- **Megjelenési forma**
  - Szöveges mém: ide tartozhatnak híres idézetek, valamilyen eseményre reakcióként kreált szóösszetételek, de idevehetjük a mozaikszavakat is, amelyek terjedésében az a különleges, hogy a feloldásukat is meg kell ismernünk a teljes lemásoláshoz.
  - Kép formájú mém: itt azokról van szó, amelyek szöveg nélkül jelentek meg, és leginkább anélkül terjednek. Jellemzőjük, hogy valami olyan érdekes dolgok ábrázol a kép, ami csodálkozást, nevetést, egyszóval meghatározott reakciót vált ki a nézőből. A korábban már említett világhírűvé vált Balotelli-

gólörömet, vagy például az olimpiai ezüstérme ellenére szinte már fintorgásba torzuló csalódottságot mutató *McKayla Maroney* arcát tudnám ide sorolni.

- Kép+szöveg: ez talán a leggyakoribb, több példa szerepel ebben a bemutatóban is, ezerféle felhasználási módja van: tanácsadás, érzelmkifejezés, megbotránkoztatás...ha az interneten mémekre keresünk, legnagyobb valószínűséggel ebből a kategóriából fogunk találni példányokat.
  - Videó: a 2005-ös YouTube-indulás óta felfoghatatlan mennyiségű videó kering a neten, persze a milliányi más megosztóportált is beleértve. A cuki házikedvencektől a hatalmas eséseken át a vicces kimenetelűre összevágott komoly beszédekig ez a kategória is számos fajtájú mémet tartalmaz, ráadásul ezeknél adódik az a kísértés, hogy egyiktől a másikig jutva „elvesszünk az internet világában”.
  - Zenék: akármennyire is nem szeretjük, ki ne ismerné a *Gangnam Style*-t vagy a *Harlem Shake*-et az internetfelhasználók közül? Jöhetne még sok példa, de tény, hogy a fülbemászó dallamok, az idióta klipek és a poénos témák számolhatatlan olyan zenei „élményt” alkottak, amely vírusszerűen terjed a megosztások által.
  - Városi legendák (urban legends):...és a kitalált e-mailek, a hoaxok, a nulla igazságtartalmú, de hatásosan riogató sztorik, az összeesküvés-elméletek mind-mind ebbe a csoportba valók. Email útján azonban nem csak ártalmatlan mémeket, hanem károsító vírusokat is kaphatunk, úgyhogy ez már egy kicsit más területére visz az internet világának. Szerencsére jópár oldal létezik, amelyek az ilyen legendákat igyekeznek felkutatni, és bizonyítani, vagy épp megcáfolni őket, úgyhogy ne dőlünk be az olyan blódségeknek, mint hogy *Bill Gates* vagyonából részesedünk, ha továbbküldjük ezt az emailt. Továbbküldjük, azaz terjesztjük...és lám, megint eljutottunk a replikációig!
  - Weblapok: a haszontalan honlapok az internet legkevésbé értett létezői közé tartoznak – ki nézne például napi 24 órában egy disznóóról szóló élő közvetítést? Vagy ki használna egy olyan oldalt információszerzésre, amely arra ad választ, hogy a Nagy Hadronütköztető elpusztította-e már a világot? Pedig ezek léteznek, sok társukkal együtt, egyszer talán jókedvre derítenek, de túl nagy jelentőségük nincs.
  - Egyebek: népszerű internetes játékok, vagy a peremterületként korábban említett viccek, a reklámok...sőt, akár ugye a vallások is ide tartoznának, de most inkább maradunk az internetes mémek keretein belül.
- **Élettartam**
    - Hosszantartó mémek: amelyek valamely okból annyira sikeresek, hogy évekig fenn tudnak maradni, legtöbbször azért, mert megvan rá a készletés, a szituáció, hogy használják őket.

- Hullócsillagok: ezek általában nagy figyelmet kapnak akár közvetlenül a „születésük” után, de aztán lecseng az érdeklődés pár nap vagy pár hónap alatt, és kivesznek az emlékezetből.
- Újjáéledők: ritka az ilyen, de megesik, hogy sokáig nem használnak egy mémet, aztán megint előkerül, ilyenkor érdemes kutatni a tendenciát, illetve a kiváltó okokat, hogy mi okozhatta az újra népszerűvé válást. Gyakori az olyan megjelenésük, hogy valaki, akinek eszébe jut, hogy ez a mém még létezik, posztolja egy olyan szöveg kíséretében, hogy „Hé, emlékeztek még rám?”
- **Hatókör**
  - Korlátozott hatókörű mémek: például a fentebb bemutatott TrollFoci révén is világossá válhat, hogy nem mindenki érthet minden mémet. A „belső poén” kifejezés itt is létezik, ezért lehet, hogy egy példány csak egy baráti társaság számára érthető, még akkor is, ha egy világszinten ismert mémet kreáltak újra. Lehet az értelmezni képes emberek halmaza egy ország lakossága, egy sport kedvelői, vagy extrém esetben akár csak két ember.
  - Mindenki számára érthető mémek: mint ahogy a viccek nagy része, vannak olyan képek, videók, egyebek, amelyek bárkinek kellemes perceket nyújthatnak. Egy aranyos kisállatról szóló videót például nemtől, kortól, lakhelytől függetlenül bárki megkedvelhet, vagy épp szörnyülködhet egy „annyira rossz, hogy már jó” típusú zenén. Vannak olyan mémek is, amelyeknek a jelentését ha elmagyarázzák, akkor áll csak fenn ez az eset, de akkor viszont már, ahogy említettem, mindentől függetlenül.
- **Másolási változás mértéke**
  - Nem változó mémek: amelyek egy az egyben, 100%-os azonossággal terjednek tovább. Nem túl gyakori fajta, de például tipikusan a szöveges mémek ilyenek, hiszen azokon ha változtatunk, már lehet, hogy elveszíti az értelmét, vagy az okot, hogy továbbküldjük.
  - Változó mémek: van az a kategória, hogy az alap ugyanaz, de más a tartalom, például a képen a szöveg, aztán a kép/videó/hangszerkesztőkkel módosított multimédiás tartalmakat is ide sorolhatjuk. Nyilván nem változnak meg teljesen, hiszen akkor már egy teljesen más mém lenne belőlük, hanem valamekkora részük ugyanaz marad.

3.2 A Játék

Következzen A Játék (*The Game*), a világ legnagyobb „elmevírusának” bemutatása, amivel – amint elolvasta a szabályokat - már a tisztelt Olvasó is játszik. Igen, ez valóban így terjed, de hogy mi is ez: lássuk!

Rendkívül egyszerűek a szabályok: a Játékot nem lehet megnyerni, elveszteni viszont annál többször, és az számít jónak, ha minél több ideig nem veszítjük el. A vesztes nagyon egyszerű, viszont annál kevésbé lehet védekezni ellene: ha eszünkbe jut a Játék, veszítettünk. Második

szabály: ha veszítettünk, ezt be kell jelenteni hangosan, természetesen ezzel másoknak is a Játék elvesztését okozva. Harmadik szabály: amint megismeri valaki a Játékot, játékosá válik. A Wikipédia szerint (->**FJ[12]**) vannak még kiegészítő szabályok, különböző változatok, például hogy a Játéknak nincs vége, vagy épp akkor van vége, ha valaki prominens személyiség (angol uralkodó, amerikai elnök, pápa, stb.) élőben jelenti be, hogy a Játéknak vége. A végtelen veszteséket megakadályozandó az elvesztés után bizonyos ideig nem lehet újra veszteni, ez az idő általában pont arra elég, hogy valami másra terelődjenek a gondolataink.

A Játék eredetéről nincsenek pontos információk, de a *LoseTheGame.net* (->**FJ[13]**) nevű hivatalos oldal készítői igyekeztek utánajárni a dolognak. Annyi biztos, hogy a „fehér medve elv” probléma, az ironikus gondolkodásmód legjobb példája - miszerint minél jobban próbálunk nem gondolni egy dologra, annál inkább foglalkozunk vele - kapcsolatba hozható a Játékkal. Egy legenda szerint két, az utolsó vonatát lekéső egyetemista talált ki egy hasonló időtöltést, melyben igyekeztek nem gondolni a szituációra, amibe kerültek. Mások szerint 1996-os eredetű a Játék, egy diák találta ki az emberek bosszantására. Az interneten fellelhető első említése, amely még is visszakereshető, és a szabályokat a mostani állapothoz nagyon hasonlóan írja le, 2002 augusztusára datálódik. (->**FJ[14]**) Azóta már többmillió ember játssza a Játékot, győztes nélkül. A fent említett oldal szerkesztői egyszer kihírdették Edna Parkert, a Földön akkor élő legöregebb embert a játék „világbajnokának”, mivel a hölgy 1893-as születése óta – nem tudván a Játékról – még sosem veszett. Küldtek is neki egy gratuláló levelet, aminek elolvasása után ez a „nyerő” széria meg is szakadt, és sajnos Edna pár hónap múlva elhunyt.

A Játék tehát abszolút nevezhető mémnek, vagy épp elmevírusnak, hiszen gyakorlatilag semmi más célja nincs, mint maga a mémek alaptulajdonsága, azaz a replikációval való terjedés. Bátran mondható, hogy a világ legegyszerűbb és legismertebb mémjéről van szó, amely ugyan egyesek számára irritáló örültségnek hangozhat (annyira, hogy sok helyen, például iskolákban betiltották), de nézzük a jó oldalát: akár két, egymásnak teljesen ismeretlen, más földrésről származó ember között teremthet beszédtemát.

3.3 Képes összeállítás: a legismertebbek

- **Lolcats – macskás képek, és egy külön nyelvjárás**

(A macskák valamilyen okból kifolyólag olyan imádatnak vannak kitéve az interneten, mint anno Egyiptomban. Még külön nyelvet is kaptak, ami igazából az angol egy furcsa akcentussal beszélt változatának tekinthető, néhány alapvető mondatstruktúrával, és még programozási nyelv is lett belőle: ez a LOLSPEAK. Egy jótanács: sose kezdjünk el aranyos kiscicákról szóló videókat nézni, mert könnyen több órás elfoglaltság válhat belőle, a minden videónál megjelenő további kapcsolódó videók miatt.)

- **Rage Faces – Trollface, Forever Alone, és társai**

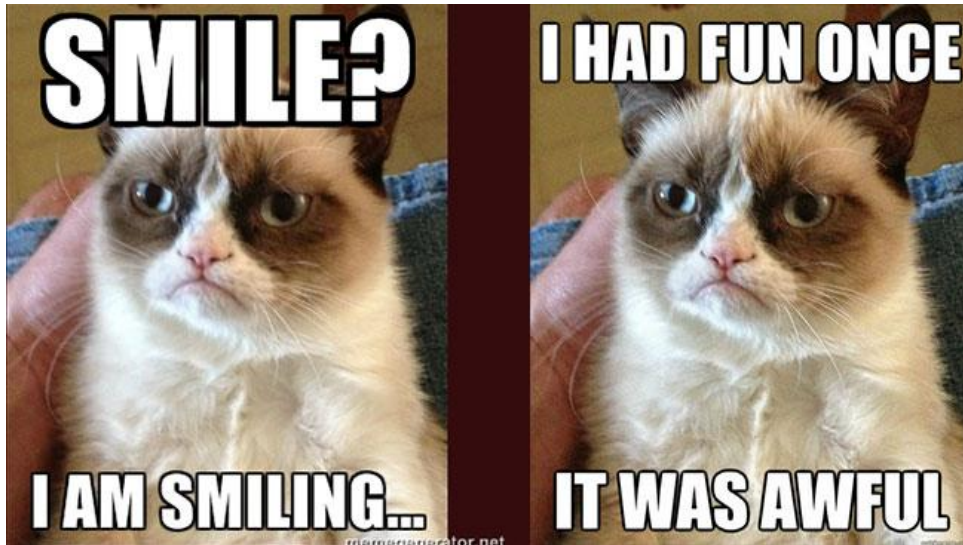
(Rengetegféle rajzolt arc, néha pálcikatesttel, néha létező emberek arcaival beleszerkesztve, szinte mindenféle mondanivaló kifejezésére.)

- **Grumpy Cat – A macskák komor oldala**

(Ezt a furcsa rendellenességgel született macskát nagyon felkapták 2012-ben, és a „mindenkit utálok” érzés alapszimbólumává vált. Pedig szegény nem tehet róla, de szerencsére a gazdái sem riadnak vissza a népszerűséget hozó élettől. Aztán egyszer úgyis lecseng a mogorva macska-láz.)

- **FAIL** – emberek bénázásai videón és képen

(Mivel videót nem tudtam beilleszteni, így egy, a mémek tipikus betűtípusával szövegezett képet választottam a sok önmagát fényképező tinédzser és rengeteg további „FAIL” kép közül. A kifejezés elterjedt, mint egyszavas reakció bármiféle bénázásra, még a magyar nyelvben is.)

- **RickRoll** – a legalapvetőbb internetes szívatás

(Ide szintén videó kellett volna, hisz az internet legegyszerűbb és mégis nagy népszerűségnek örvendő ugratásai közül az egyik legrégebbre visszanyúló eredetű „rickrolling” azzal működik igazán. A lényeg, hogy az áldozat valami érdekes videót vár, de helyette ezt a Rick Astley-klipet kapja, ami egyébként biztosan nem szerzett volna ekkora közfigyelmet, ha nincs az emberek végtelen kreativitása és mások megviccelésére való fogékonysága.)

Rick Astley-Never Gonna Give You Up

Watch this video in higher quality.

Share Favorite Add to Playlists Flag

Rate: ★★★★★
11997 ratings

Views: 3,707,338

I. Forrásjegyzék

- [1] <http://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9m>
- [2] http://hu.wikipedia.org/wiki/Internetes_m%C3%A9m
- [3] <http://www.youtube.com/watch?v=XCW48PrV7YM>
- [4] <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.10151090778675829.401224.200157305828&type=3>
- [5] <http://futballelemzes.web4.hu/cikk/trollkodással-tarol-az-mb1>
- [6] <http://www.facebook.com/media/set/?set=a.594451163904832.97136518.337730912910193&type=3>
- [7] <http://hu.wikipedia.org/wiki/Memetika>
- [8] <http://www.c3.hu/othercontent/kritika/cv/sebok/virologia.html>
- [9] <http://knowyourmeme.com/>
- [10] <http://knowyourmeme.com/memes/forever-alone>
- [11] http://napiapp.blog.hu/2013/01/22/albert_einstein_joslata
- [12] http://hu.wikipedia.org/wiki/A_J%C3%A1t%C3%A9k
- [13] <http://www.losethegame.net/home>
- [14] <http://web.archive.org/web/20080614182818/http://www.arseburgers.co.uk/blog/archives/000246.html>